

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2023

Vragen van het lid **Van Oosten** (VVD) aan de Minister voor Rechtsbescherming over *het bericht «Aanhoudingsverzoeken, wraking, neerleggen verdediging – recht op een eerlijk proces versus misbruik van procesrecht»* (ingezonden 26 maart 2018).

Antwoord van Minister **Dekker** (Rechtsbescherming) (ontvangen 3 mei 2018). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2017–2018, nr. 1867.

Vraag 1

Kent u het bericht «Aanhoudingsverzoeken, wraking, neerleggen verdediging – recht op een eerlijk proces versus misbruik van procesrecht»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Klopt het dat het aantal wrakingsverzoeken in strafzaken de laatste tijd toeneemt? Kunt u cijfers geven van het aantal wrakingsverzoeken van de afgelopen jaren?

Antwoord 2

Uit cijfers van de Raad voor de Rechtspraak blijkt dat het aantal wrakingsverzoeken dat jaarlijks wordt gedaan redelijk stabiel is. Ook het percentage verzoeken dat is gehonoreerd blijft door de jaren heen nagenoeg gelijk.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Wrakingsverzoeken	659	626	620	713	620	606
Toegewezen verzoeken	42	21	25	32	25	16

Deze cijfers zien op wrakingsverzoeken binnen alle rechtsgebieden en betreffen dus niet alleen het strafrecht. Deze kunnen niet worden uitgesplitst.

¹ <https://www.sdu.nl/blog/aanhoudingsverzoeken-wraking-neerleggen-verdediging-recht-op-een-eerlijk-proces-versus-misbruik-van-procesrecht.html>

Vraag 3

Klopt het dat advocaten van verdachten vaker de verdediging neerleggen? Kunt u cijfers geven hoe vaak dit is gebeurd de afgelopen jaren? Hoe vaak vindt dit plaats nadat een wrakingsverzoek ongegrond is verklaard? Valt in algemene zin iets te zeggen over de reden waarom de verdediging wordt neergelegd?

Antwoord 3

In hoeveel zaken jaarlijks de verdediging in een strafzaak wordt neergelegd, is niet als zodanig bekend. Het neerleggen van de verdediging is het gevolg van een afweging in de individuele zaak en gebeurt daarom om zeer diverse redenen. De belangrijkste redenen zijn het niet betalen van de eigen bijdrage of een verschil van inzicht tussen de verdachte en diens raadsman.

Vraag 4

Is het voorgekomen dat de vertraging van het strafproces, door een wrakingsverzoek en/of het neerleggen van de verdediging, zo ver oploopt dat de verdachte op vrije voeten komt? Zo ja, hoe vaak is dit de afgelopen jaren gebeurd?

Antwoord 4

De beslissing over het al dan niet laten voortduren van de voorlopige hechtenis berust op een zelfstandige afweging van de rechter, die los staat van een wrakingsverzoek of het neerleggen van de verdediging. Bij het oordeel over de opheffing of schorsing van de voorlopige hechtenis wordt getoetst aan de wettelijke criteria, zoals het bestaan van ernstige bezwaren, en de gronden. De inhoud van deze toetsing wijzigt op zichzelf niet als gevolg van vertraging die ontstaat doordat de verdediging moet worden overgenomen door een andere raadsman.

Tijdsverloop in zijn algemeenheid kan wel een factor spelen bij die toetsing, bijvoorbeeld in het licht van artikel 67a lid 3 Sv. Deze afweging betreft evenwel een correctiegrond waarbij de duur van de voorlopige hechtenis wordt gerelateerd aan de te verwachten vrijheidsstraf.

In de wrakingsprotocollen van de gerechten is bovendien bepaald dat de rechter wiens wraking is verzocht, zich onthoudt van verdere bemoeiingen met de zaak voor zover die uitstel gedogen of door andere rechters kunnen worden verricht. Op deze manier is gewaarborgd dat er altijd tijdig een beslissing wordt genomen over het al dan niet voortzetten van de voorlopige hechtenis.

Vraag 5, 6 en 7

Hoe zou de rechtbank met lichtzinnige wrakingsverzoeken om kunnen gaan? Is het mogelijk dat de rechtbank deze naast zich neerlegt? Hoe kan vertraging in het strafproces worden voorkomen?

Bent u van mening dat er een regeling moet komen in het strafrecht over misbruik van procesrecht, om ongewenste vertragingstactieken tegen te gaan? Zo nee, welke wettelijke regelingen zijn hierop dan al van toepassing? Bent u bereid bovenstaande problematiek mee te nemen in de modernisering van het Wetboek van Strafvordering? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 5, 6 en 7

Binnen de huidige wrakingsregeling bestaat al de mogelijkheid om consequenties te verbinden aan oneigenlijk gebruik of misbruik van de wrakingsregeling. De wrakingskamer kan bepalen dat een volgend verzoek niet in behandeling wordt genomen, tenzij nieuwe feiten en omstandigheden worden aangedragen. In geval van misbruik kan zelfs worden bepaald dat een volgend verzoek helemaal niet zal worden behandeld. (artikel 515, vierde lid Wetboek van Strafvordering).

De problematiek die in het door u aangehaalde bericht wordt beschreven is bekend. Uit eerder onderzoek blijkt dat vooral onder rechters het gevoel bestaat dat daarvan nogal eens sprake is. Zij hebben de indruk dat wraking steeds vaker wordt gebruikt als strategisch middel om de zaak te vertragen of om wraak te nemen op een individuele rechter. Als oneigenlijk gebruik wordt ook aangemerkt de inzet van het wrakingsmiddel als verkapt rechtsmiddel tegen onwelgevallige procedurele beslissingen en tussentijdse inhoudelijke keuzes van de rechter, zoals de beslissing om een bepaalde getuige niet op te

roepen. Dit is reeds betrokken bij de modernisering van het Wetboek van Strafvordering. In de conceptmemorie van toelichting op het conceptwetsvoorstel inzake Boek 6 (hoofdstuk 2) van het Wetboek van Strafvordering, dat op dit moment in consultatie is, wordt aangetekend dat het onwenselijk is als een oneigenlijk wrakingsverzoek wordt «beloond» met vertraging in de strafzaak. In de literatuur is daarom wel gepleit voor een aanpassing van de wettelijke regeling in die zin dat oneigenlijke verzoeken buiten behandeling kunnen worden gelaten of zonder zitting kunnen worden afgedaan. Een dergelijke voorziening is echter lastig te treffen, aangezien ook een (kennelijk) ongegrond verzoek inhoudelijk moet worden beoordeeld alvorens die conclusie kan worden genomen. Dat ligt anders bij (kennelijk) niet ontvanke-lijke verzoeken, waarbij het verzoek alleen op de formele vereisten wordt gecontroleerd. De oplossing om het oneigenlijk indienen van wrakingsverzoeken te ontmoedigen moet daarom veeleer worden gezocht in het voortvarend behandelen van het wrakingsverzoek. De rechtspraak heeft dit als zodanig erkend en verschillende organisatorische maatregelen getroffen. Zo zijn er gerechten die – in afwijking van vooraf ingeplande reguliere wrakingszittingen – vooral bij de behandeling van grote strafzaken ad hoc een wrakingskamer bijeenroepen. Binnen de hogere bestuursrechtspraak is dit reeds de gangbare praktijk. Hierdoor kan een wrakingsverzoek vaak binnen enkele uren of soms zelfs sneller worden behandeld.

Het neerleggen van de verdediging is uiteraard onwenselijk voor de voortgang van het strafproces, maar daarbij kan – anders dan bij wrakingsverzoeken – niet (eenvoudig) worden vastgesteld dat sprake is van misbruik van procesrecht. Er kan sprake zijn van een van de onder antwoord 3 gegeven redenen voor het neerleggen van de verdediging. Een sanctie op het neerleggen van de verdediging is daarom niet goed denkbaar.

Voorafgaand aan de totstandkoming van de voorgestelde wrakingsregeling in het wetsvoorstel tot vaststelling van Boek 6 van het gemoderniseerde Wetboek van Strafvordering, dat thans in consultatie is, hebben expertmeetings plaatsgevonden met de betrokken ketenpartners. Ik zie de consultatieadviezen met belangstelling tegemoet. Ook overigens zal ik dit onderwerp in gesprekken met Openbaar Ministerie, de rechtspraak en de advocatuur tegen het licht houden. Daarbij kan ook het neerleggen van de verdediging worden betrokken.